

İller Bankasında Yerbilimi Çalışmaları ve Yerbilimcilerin Yeri

İLLER BANKASI İŞYB3Rİ TEMSİLOİLÖt

TMMOB Jeoloji MÜhmdisleri Odası, Ankara

GİRİŞ

Bu raporda amaç, Yerbilimlerine ilişkin uygulamaların Dünyada ve ülkemizdeki yeri ve öneminden yola çıkarak, İller Bankası genelinde yürütülen yerbilimlerine ilişkin hizmetlerin daha verimli duruma getirilmesini sağlayıcı öneriler geliştirmek ve ülkemiz ekonomisine katkıda bulunmaktır.

YERBİLİMLERİNİN DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

Yer yuvarının çeşitli tasımlarım, buralarda görülen mineral, taş, maden, su, gaz v.b. maddeleri ve yeryüzünde olmuş ve olan olayları inceleyen Yerbilimi, 18. yüzyıldan sonra gelişmeye ve çeşitli uğraşı dallarına ayrılmaya başlamıştır.

1800 lerden sonra jeolojik olaylara, yerka- buğunu oluşturan maddelere ve bunlardan yararlanmaya karşı ilgi ve istek çok artmıştır, insanlar bir yandan yer yuvarına etkiyen iç ve dış olaylarla, değişik renk ve özellikteki madenlerle, taşlarla ilgilenirken, öte yandan bunlardan

yararlanma yollarım araştırmaya koyulmuşlardır. Bunun sonucu olarakta, maden, kömür, yanan gazlar ve sıvılar zamanla daha ayrıntılı araştırılmış ve çıkarılıp kullanılmış, giderek de yer kabuğundaki doğal kaynaklardan daha çok yararlanılmaya başlanılmıştır.

Doğal kaynakların en iyi biçimde değerlendirilmesini sağlamak için Yerbilimlerine büyük önem verilmiş ve Yerbilimci yetiştiren eğitim kurumları geliştirilmiştir.

19. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa ve Amerika'da başlayan Endüstrileşme hareketi, Endüstriyel ham maddelerin bulunmasına bağlı olarak gelişebileceğinden doğal kaynakların araştırılması ve değerlendirilebilmesinin ön koşulu olan yerbilimciler ön plana çıkmıştır.

Bu tarihlerden sonra, doğal kaynakların aranıp bulunması ve değwflendirUmesinde karşılaşılan zorluk ve sorunların aşılması İçin Yerbilimlerinin kendi içinde dallara ayrılması zorunluluğu doğmuş, Eğitim kurumları bu zorunluluğa uygun bigimde yeniden örgütlenmeye başlanmıştır.

Yerbilimlerinin gelişimi Birinci Paylaşım Savaşından sonra yeni boyutlara ulaşmıştır. Savaş etkilerinin onarımını izleyen yeni sosyo-ekonomik koşulların baskısı nedeniyle yeryüzünde büyük boyutlarda baraj, tünel, bina, yol yapılarının artması, içme ve kullanma suyu ve çeşitli enerji kaynaklarının ve doğal yapı malzemesi olanaklarının araştırılmasına önem verilmiş ve bu istek gittikçe de yoğunlaşmıştır.

İkinci Paylaşım Savaşından sonra bu istekler daha da çok artmış ve 1945 lerden sonra her türlü doğal kaynağın değerlendirilmesi öneminden çok kaçınılmaz bir sonuç olarak, tltge ekonomilerinin gelişimlerdeki yerini almıştır.

Bu yıllardan sonra yapılan büyük baraj, tünel, yol, bina v.b. yapıdan bazılarının yıkılması yanısıra büyük kent ve yerleşmelerin jeolojik olaylarla heyelan ve depremlerle kullanılamaz duruma gelmesi, pek çok insanın ölmesi, yerbilimlerinin daha da çabuk gelişmesine yol açarken, kentleşme olgusunun sağlıklı temeller üzerine oturtulması sorununun gözümü de Yerbilimlere önemli görevler yükliyordu.

Bu gelişmeler yeni gereksinimler ve yeni çözümler arayışını getirirken, kendi içinde yeni uğraşı alanlarına ayrılan Yerbilimleri, uygulayıcıları olan Yerbilimcilerine de jeolojik verileri sayılarla biçimleyecek yeni nitelikler kazandıracak eğitim aşamasına gelmiyordu.

Uygulama alanları gitgide artan Yerbilimine ilişkin hizmetlerin yürütülmesi için gerekli örgütlenmeler, ülkelerin gelişmişliği oranında ileri düzeylere vardırlıyordu. Kimi ülkelerde Bakanlık düzeyinde örgütlenecek kadar önem verilen Yerbilimleri, örgütlenişindeki gelişmişlik ve tutarlılık oranında da doğal kaynakları o ülkelerin halklarının yararına sunuyor, çağımızın büyük sorunu olan enerji bunalımından en az etkilenmek, hatta etkilenmeden, enerji ihraç etmek gibi ekonomiye gelir kaynağı sağlıyordu.

ÜLKEMİZDE YBBBÜJinJEBtNİN GELİŞMESİ VE YERİ

Genel çizgileriyle Yerbilimleri Dünyada,, açıklanan biçimde gelişir ve uygulama alanlarında yaşama geçirilen örgütlenişini tamam-

larken, ülkemiz sosyo-ekonomik yapısının gerektirdiği oranda geç de olsa bu gelişmelerden etkileniyor, 1940 larda Yerbilimi eğitimi başlatılıyordu.

Daha sonraları ülkemizin ekonomik yapısının gereklerinden kaynaklanan değişik koşul ve gereksinimlerin karşılanmasına yönelik evrelerden geçen jeoloji eğitimi, öncelik kazanan bazı özel konulara göre de kendi içinde dallara ayrılarak sürdürülmüş, yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarımızın aranıp bulunması ve değerlendirilmesi alanlarında uygulayıcıları olan Yerbilimcilerin çalışmalarıyla ülkemiz ekonomisindeki yerini almıştır.

Böylece ülkemizde, yerbilimlerine ilişkin hizmetlerin yürütülmesi için kamu kuruluşlarında yerbilimlerinin Örgütlenmesi başlatılmış, yeri ve önemi anlaşıldıkça da uygulama alan bulduğu kuruluşlarda örgütlenmesini yoğunlaştırmıştır.

Günümüzde yerbilimlerinin en yoğun uygulama alanı bulunduğu ve örgütlenmesini kendi içindeki dallarına göre tamamladığı, yerbilimcilerimizin büyük çoğunluğunun çalıştığı Maden Tetkik Arama Enstitüsü dışında kalan diğer kamu kuruluşlarında değişik oranlarda da yer almış bulunmaktadır.

Ülkemizde uygulayıcı kuruluşların, jeoloji için örgütlenmelerinin yoğunluğu oranında bu konuya katkıları farklı boyutlarda olmaktadır. Başta DSİ, EİEİ, Karayolları, İller Bankası, Bayındırlık Bakanlığı v.b. gibi kuruluşlarda yerbilimlerine ilişkin araştırma ve uygulamaların giderek önem kazandığı ve daha da kazanacağı bir gerçektir.

Bu nedenle Yerbilimlerinin ülkemizde apayrı bir yeri ve Önemi bulunmaktadır.

Yurdumuzda, günümüzün yaşam anlayışına uygun olarak, alt yapının tamamlanması, endüstriyel hammadde kaynaklarının belirlenerek işletilmesi, baraj, tünel, karayolu, temel jeolojisi yamsıra, ülkemizin küçük büyük çoğun kentlerinde gözömlenememiş* içme ve kullanma suyu sorunu, yüzey ve yeraltısuyu kaynaklarımıza dayalı çözümleri ve çevre sorunları gibi uzun süreli ve büyük yatırımları gerektiren, ulusal gelişmede önemli katkısı olan girişimlerin henüz anahtar yapıları ve araştırmaları yeni yeni yapılmaktadır.

Teknolojik olanakların artışına bağlı olarak son yıllarda hızla gelişen yerbilimlerine ilişkin uygulamaların, dolayısıyla yukarıda açıklanan sorunların çözümlerine katkılarının, Önümüzdeki yıllarda önemini giderek arttıracığı kuşkusuzdur. Ayrıca, maden, petrol, su gibi vazgeçilmez doğal kaynakların aranıp bulunmasında, yeraltı ve yerüstündeki büyük yapıların projelendirilmesinde, yerleşme sorunlarının çözümünde yerbilimcilerin yeri ve önemi gelişmekte olan ülkeler için tartışılmaz niteliktedir.

Ülkemiz ekonomisi için böylesine yaşamsal önemi olan sorunların, Yerbilimlerinden çözüm beklediği günümüzde, Yerbilimcilerin ve Yerbilimlerinin İller Bankasındaki yeri ve Örgütlenmesi, sorunların ve gereksinimlerin istediği düzeydedir? Bunu ortaya çıkarmak için İller Bankasının üretim alanlarının ve üretiminin ne olduğunu, bu üretimdeki Yerbiliminin, Yerbilimcilerin yeri ve katılma paylarını irdelemek gerekmektedir.

İLLER BANKASININ ÜRETİM ALANLARI VE ÜRETİMİ

Harita, İmar planı, içmesuyu, Kanalizasyon, Elektrik ve Yapı sektörlerinde gerçekleştirdiği çeşitli hizmetlerle bu alanlarda üretim gösteren İller Bankası, Ürettiklerini İl Özel İdarelerin, Belediyelerin, Köylerin, başka bir deyişle Yerel Yönetimlerin yararlanmasına sunan bir kamu kuruluşudur.

İller Bankasının yukarıda açıklanan sektörlerde 1977 yıl sonu esas alınırca gerçekleştirmiş bulunduğu iş sayısı ve parasal tutarları şöyledir.

Üreten alan	Gereklenen iş sayısı	Tutar (TL*)
1 — Harita	160	72,809.577,—
2 — İmar planı	148	21.047,—
3 — İçmesuyu	124	346,334.040,—
4 — Kanalizasyon	4	298,—
5 — Elektrik	26»	524.590.780,—
S — Yapı	90	270.048,223,—
Toplamı	785	1,241,424,590,—

BU ÜBBTtoIDEKt YEBBtLİMİNİN VE YERBtLMÖttEBtof YEBt

a) Harita, ve İmar Planı Sektörlerinde: İnsanlar doğa ile olan ilişkilerini, bir bakıma korunma sorunlarını çözerken başlatmıştır. İlk mağaraları kendine konut eden insanlar, bugün sağlıklı yerleşimler üzerine gelişen kentleşmenin getirdiği sorunları aşmak isterken doğa üe üfkisini bir başka yönüyle yaşamaktadır. Toplumumuz bugün elverişsiz yerleşim alanlarında yükselen yerleşimlerde doğal yıkımların yol açtığı can ve mal kayıplarının geride bıraktığı acıların yeniden yaşanmaması, özlem olmaktan çıkıp gerçek olmasını sağlayacak temel öğelerin arayışı İçindedir,

İşte bu arayışın gerçek ve maddî temelleri Yerbilimlerinin gelişmişliği ve yerbilimcilerin katkıları oranında atılabilmektedir,

İller Bankasında Harita alım çalışmaları temelinde Yerbilimcimin, yerleşim yerlerinin sağlıklı seçiminde ortaya koyduğu emeği ve eldelenen sonuçlar yatmaktadır.

Ülkemizde oldukça yoğun olan doğal yıkım ve afetlerden zarar görmeyecek yerleşim bulunması; yerleşime uygun sınırların saptanması, yapının ve zeminin temel niteliklerinin ortaya çıkarılmasında Yerbilimci emeğini ve bilgisini koyarak, Bankamızda yürütülen Harita alım çalışmalarının sağlıklı temellere oturtulmasını sağlar.

Harita alım çalışmaları, sonucu yerleşim yerinin saptanmış bulunan en genel nitelikleri İmar planlama çalışmalarının temelini oluşturur ve bu temel üzerinde imar planlama için atılan adımlar yükselir.

Bu aşamada Yerbilimcileri, zeminin temel niteliklerini ayrıntılarıyla ortaya koyarken, yerleşim yerinin en zorunlu gereksinimlerini karşılayacak kaynakların varlığı ilende ilgilenmektedir.

Ülkemizin yerleşim görünümü sevimsiz ve sevimli yanlarıyla bu çalışmaların oluşturduğu temel üzerinde biçimlenirken, doğal yıkım ve afetlerden korunmanın gerektirdiği düzeyde yerbilimlerinin örgütlenmesi ve bu çalışmalara yoğun olarak tüm bilimsel uygulamalarıyla katılmasının sağlanması gerektiğini vurguluyoruz. Özellikle gelişmekte olan ülkemiz do

bu hizmetlere ilerde yoğun gereksinme duyulacak olması Yerbilimlerinin bu alanda daha sağlıklı örgütlenmesini kaçınılmaz bir sonuç olarak gündeme getirmektedir.

b) İçmesuyu Sektöründe İ

Suyun doğadaki tüm canlılar için ne demek olduğunu, susuzluğun var olduğu yerde yaşamdan söz etmenin ne denli olanaksız olduğunu belirtmenin gereksizliği tüm somutluğuyla ortadadır. Bu nedenle susuzluğun yol açtığı yaşamsal önemdeki sorunlar dizisinin aşılmasında, Yerbilimlerinin ve uygulayıcılarının getirdiği çözümlerin önemi de yaşamsal nitelikte olmaktadır.

İller Bankasının hizmet getirmeyi üstlendiği küçük, büyük kentlerimizin, içmesuyu sorunlarının çözülmesinin esasını oluşturan çalışmaların temelinde, ülkemizin yerüstü ve yeraltısuyu olanaklarının aranıp bulunması ve değerlendirilmesi yatmaktadır.

Dünyanın her yerinde ve ülkemiz genelinde olduğu gibi İller Bankası özelinde de Yerbilimciler, bu çalışmalara doğrudan yoğun olarak katılmakta ve sorunun en sağlıklı biçimde çözümü için uğraş vermektedir.

İller Bankasında Yerbilimcilerin bu alanda yürüttüğü hizmetler iki ayrı üniteye Su ve Kanalizasyon Dairesi ile Makina ve Sondaj Dairesinde gerçekleştirilmektedir.

Su ve Kanalizasyon Dairesi Su Araştırmaları Başkan Yardımcılığında Yerüstü ve Yeraltısuyu etütleri yapılmakta, varılan sonuçların üzerinde de Makina ve Sondaj Dairesince yürütülen sondaj çalışmaları yer almaktadır.

Biri diğerine temel olan bu çalışmaların sonucunda içme ve kullanma suyu tesislerinin yapımına geçilmektedir.

Burada asıl üzerinde durulması gereken, Yerbilimcilerin, bir bütünün iki ayrı yarısını oluşturan çalışmaları, iki ayrı üniteye yürütmek durumunda kalışlarının, hizmetin verimliliğine ne gibi olumsuzluklar getirdiğini ortaya çıkarıp sergilemektir. Bunun sergilenebildiği oranda Yerbilimlerinin İller Bankasındaki örgütlenmesine yeni boyutlar kazandırmanın gerekliliği vurgulanmış olacaktır. Bu konuyu raporun son bölümlerine bırakarak Yerbilimlerinin ve uygulayıcılarının İller Bankasının diğer sektörlerindeki yerini açıklamayı sürdürüyoruz.

c) Yapı ve Enerji Sektörlerinde İ

Enerji« Maddenin iş yapabilme gücü, insan yaşantısında başlanpeından bu yana yer almış, önce biyolojik enerji şeklinde insan ve hayvan güçleriyle kendini göstermiştir. Sonraları, su, kömürden eldelenmiş, üretim güçlerinin gelişmesiyle birlikte o da gelişmiştir. Endüstri devrimiyle kömürün egemenliği yerleşmiş daha sonraları ise yerini petrole bırakmıştır. Günümüzde salt petrole dayalı enerji üretiminden doğan bunalımların aşılması yeni enerji kaynaklarına yönelimi getirmiş ve bu durum özellikle petrol satın almak zorunda olan ülkeler için yaşamsal önem kazanmıştır. Ülkemizin bugün içinde bulunduğu koşullar petrol dışındaki yeni enerji kaynaklarına yönelmeyi gerektirmektedir.

Bu konuda ülkemiz genelinde yürütülen çalışmalara Yerbilimcileri yoğun olarak doğrudan katılmakta iken İller Bankası enerji sektöründe bu katılım bugün için görülmemektedir.

Bunun nedeni İller Bankasının enerji eldelemekten çok eldelenmiş enerjiyi tüketime sunmayı amaçlamış olmasındandır. Böylece olsa ülkemiz genelinde enerji eldelenmesi çalışmalarına Yerbilim Uerm doğrudan katılımları İller Bankasının bu konudaki çalışmalarına dolaylı olarak etkimiş olmaktadır.

Yapı: İller Bankasında Yerbilimcilerin dolaylı olarak katıldığı diğer hizmet sektörüdür. Bu sektörde yürütülen bütün çalışmalar, Yerleşim yerlerinin gerek harita alımı ve gerekse İmar Planlama çalışmaları sırasında jeolojik incelemeleri de yapılan alanlarda gerçekleştirilmektedir. Bir başka deyişle Yerbilimcilerin sağlıklı yerleşimlere temel olan çalışmaları yapı sektöründe yürütülen hizmetlere de temel olmaktadır.

Ayrıca yapılar için gerekli (kum-çakıl-kırma taş) malzemelerin ve günümüzde ekonomik ve pratikliği yönünden oldukça önem kazanan hafif yapı elemanlarının ham maddelerinin bulunup değerlendirilmesinde ülkemiz genelinde Yerbilimcilerinin yürüttüğü çalışmaların bu sektöre de dolaylı olarak etkidliği açıktır.

İller Bankasının bu hizmetlerin yürütülebilmesi için gerek duyduğu (beton direk, beton boru ve yapı elemanları) malzemeleri kendisinin üretmesi konusundaki giderek yoğunlaşan iş-

temlerin gerçekleşmesi halinde bu malzemelere hammadde eldelenmesi gibi yeni bir hizmet alanı doğmuş olacaktır.

Bu alandaki hizmetlerin Yerbilimcilerin doğrudan ve yoğun biçimde katılımları ile gerçekleşebileceği açıktır. Ayrıca yerbilimcilerin bu alanda yoğun katılımlarının sağlanması, Yerbilimcilerin İller Bankasında yeni boyutlarda örgütlenmesi zorunluluğunu da birlikte getirecektir.

İLLER BANKASININ ÜRETİMİNE YERBİLİMCİLERİN KATILIMI ORANI

İller Bankasının yatırımlarında genel katılma yüzdesi olan %58 i, çeşitli sektörlerle dağıtılan, ancak yoğun olarak Su ve Kanalizasyon ile Makina ve Sondaj Dairesinde çalışan yaklaşık 70 yerbilimci ile sağlanmaktadır. Yerbilimcilerin bu sayısı Banka genelindeki teknik eleman sayısının %7.3 ünü oluşturmaktadır.

Ancak banka genelindeki teknik eleman gücünün %7.3 ile yatırımların %58 ine doğrudan katılarak, İller Bankasının üretimindeki ye-

rini alan Yerbilimciler bugün dolaylı olarak karılabildiği Yapı, Enerji ve Kanalizasyon sektörlerinde gerçek yerini henüz alabilmiş değildiler. Bunun nedeni yerbilimcilerin bu alanlarda yapacakları, üreteceklerinin yokluğunda değildir. Tam karşıtı, yerbilimcilerin bu alanlarda ülkemiz genelinde ürettiği gibi banka özelinde de üreteceği değerler vardır.

Örneklesek, yapıların üzerinde yükseleceği zeminin, temel ve ayrıntılı niteliklerinin salt gözlemsel incelemelerle değil, gözlemlerin, sondaj, jeofizik ve laboratuvar çalışmaları sonunda sayısal biçimlerle donatılmasını sağlayacak uygulamaların başlatılması gibi... Bunlar bugün yapılmıyor ve bu alandaki banka çalışmalarına Yerbilimciler doğrudan katılmıyorlarsa, bu yanında böyle olacak demek değildir. Gelecekte yoğun gereksinme gösterecek bu çalışma biçimini sağlayacak örgütlenmenin temellerinin bugünden atılması gerektiğini belirterek, Yerbilimcilerin İller Bankası üretimindeki katılma payı olan %58 in gelecekte daha bir yükselmek durumunda olduğunu vurguluyoruz.

İller Bankasının hizmet sektörlerine göre ele alınırsa durumu, 1977 yılında gerçekleşen iş sayısına göre şöyle somutlaşmaktadır.

Sektörler	Gerçekleşen İş sayısı	Katılım oranı	Yatırım tutarı TL.	Katılım
1 - Harita	160	%100	72,809,577,-	%100
2 - İmar Planlama	148	%100	21.047,-	%100
3 - İğmesuyu	124	%100	346,334,040,-	%100
4 - Kanalizasyon	4	Dolaylı katılım var	295,-	Dolaylı katılım var
5 - Elektrik (Enerji)	259	"	B24.800.750,-	"
6 - Yapı	90	"	276.048,223,-	"
Genel Toplamı	TOS	%m	1.841.424.590,-	%88

YERBİLİMCİLERİN İLLER BANKASINDA ÖRGÜTLENİŞİ

Ülkemiz genelinde Yerbilimlerinin, eğitiminden, uygulayıcı kuruluşlardaki örgütlenmesine kadar sorunları bulunduğu gibi İller Bankası özelinde de çeşitli sorunları vardır, İller Bankasında Yerbilimlerinin karşılaştığı sorunları, gelişmekte olan ülkemizin genel sorunlarından soyutlayarak ele almanın ve kahçı çözümlere kavuşturmanın olanaksız olduğu açıktır. Kaldı ki ülkemizde Yerbilimlerinden çok daha ilgi ve

istek gördüğü halde ülkemizin genel sorunlarından kendini kurtararak, çalışma düzenini çağın gereklerine uygun biçimde kurabilmiş tek meslek grubu gösterilemez. Bunun yanıdayerbilimlerinin ve yerbilimcilerin ülkemizde, gelişip serpilmesine ilişkin acıbir geçmiş vardır. Koyu bir meslek bağınazlığı yüzünden yerbilimleri ile ilgili uygulama alanları son yıllara kadar yerbilimci olmayan bazı meslek guruplarının tekeli altında tutulmuş, bilerek veya bilmeyerek yerbilimlerinin, uygulayıcılarının özgür iradesi ile gelişmesi önlenmiştir. Bu tablo içinde yerbilim-

leri başlıbaşına bir meslek gurubu olduğu halde bazı meslek guruplarının yardımcı dalı olacak şekilde çalışma alanına itilmek istenmiştir.

Bütün bunlar ister istemez, Yerbilimlerinin İller Bankası özelindeki gelişip serpilmesine de yansımıştır.

Yerbilimlerinin ve yerbilimcilerin İller Bankasındaki örgütlenmesinin esasını Yerbilimcilerini Bankanın değişik sektörlerine dağıtmak oluşturmuştur. Su, Sondaj, Harita ve İmar Planlama sektörlerine dağıtılan Yerbilimciler, kendilerini yardımcı meslek elemanı gören bu çalışma düzeninin doğal sonucu olarak, diğer meslek guruplarının yönetim ve denetiminde kalmışlardır. En Önemlisi Yerbilimlerine ilişkin, Çağın bilimsel ve teknolojik gelişiminden yeterince yararlanılabilecek bir çalışma düzeninin kurulması ve Bankada bu alanda yürütülen hizmetlerin daha verimli hale getirilmesi, ancak Yerbilimcilerin kendi özgür iradeleri ile mümkünken, Yerbilimciler bunu diğer meslek guruplarından ister ve bekler duruma düşürülmüştür.

Ana varlık nedeni, Yerbilimcilerin, en güç koşullarda sürdürdüğü sondaj çalışmaları olan Makina ve Sondaj Dairesinde, bu hizmetlerin yönetim ve denetiminin bir yerbilimciye değil, başka bir meslek gurubuna verilmesi bu konuda gösterilecek en çarpıcı örnektir.

Ayrıca, İller Bankasında Yerbilimlerine ilişkin hizmetler iki ayrı üniteye olmak üzere iki Başkan Yardımcılığı düzeyinde örgütlenmiş durumdadır.

Bunlardan Su ve Kanalizasyon Dairesi Başkanlığına bağlı Su araştırmaları Başkan Yardımcılığı ünitesinde Yerbilimciler, kendi uygulama alanlarında yürüttüğü hizmetlerin yanında, Başka bir meslek gurubunun yürütmek durumunda olduğu işleri de yapmak durumundadırlar. Böylece yerbilimcileri, yardımcı meslek elemanı saymak gibi yanlış olan kanı—günkü başlıbaşına bir meslektir— bu üniteye de korunmuş, yerbilimlerine ilişkin hizmetler başka bir meslek gurubunun yönetim ve denetimine sokulmuştur. Bu yüzden verimlilik gücü kendi görevi olmayan başka bir alana da kaydırılmış olduğundan, yerbilimcilerin asıl görev alanında daha verimli olma olanakları da kısıtlanmıştır.

Yerbilimcilerin, İller Bankasında Başkan Yardımcılığı düzeyinde Örgütlendiği ikinci üni-

te Makina ve Sondaj Dairesi Başkanlığıdır. Yerbilimciler tarafından yürütülen sondaj çalışmalarının yönetim ve denetimi bu üniteye başka bir meslek gurubunca yapılmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken bir diğer nokta, giderek yoğunlaşan ve ülkemizin her yöresine yayılan bu hizmetlerin Merkezden yönetiminin sürdürülmesidir. Böyle olunca, yurdun çeşitli yörelerine dağıtılan sondaj şantiyelerinin her türlü gereksinimleri Ankara'dan karşılanmakta, nakliyat maliyetleri artmakta ve İzmir yöresindeki şantiyenin, Erzurum'a taşınması gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu çalışma yöntemi, sondajın DSİ değerlerine göre ortalama 3750 TL olan metre maliyetinin 6-20 bin TL arasında değişmesiyle kendini zaten göstermektedir.

Bu çalışma yöntemi çok uzun süreler şantiyelerde kalmayı gerektirdiği için bu hizmetleri yürütecek yerbilimci eleman barındırılmamasına da yol açmaktadır.

Oysa sondaj, çalışmalarının, yurdun belli başlı yörelerine dağıtılan İller Bankası Bölge Müdürlüklerine planlaması Merkeze bırakılacak şekilde dağıtılması, yukarıda açıklanan sorunların çoğuna çözüm getireceği gibi daha ekonomik bir çalışma yöntemine geçilmiş olacaktır.

Ayrıca, etüt ve sondaj gibi bir bütünü oluşturan, yerbilimcilerin yürüttüğü çalışmaların, birbirinden bağımsız kopuk, iki ayrı üniteye örgütlenerek, başka meslek guruplarının yönetim ve denetiminde yönlendirilmesi, Yerbilimlerinin, İller Bankasında hizmetlere duyulan gereksinme ve istekleri karşılayacak çalışma düzenini kurmasını engelleyici niteliktedir. Bura ya kadar açıklananlar, Yerbilimlerinin, diğer kamu kuruluşlarında olduğu gibi, örneğin: DSİ, TKİ, YSE, EİEİ, İmar ve İskân Bakanlığı Deprem Araştırma'da Daire Başkanlıkları, TPAO da Genel Müdür Yardımcılığı, MTA da Genel Direktörlük düzeylerinde örgütlenirken, İller Bankasında üretimine katıldığı oranda (%58) örgütlenemediği, Çağın Bilimsel ve Teknolojik gelişmelerine uygun bir çalışma düzeni kuramadığını göstermektedir,

SONUÇ VE ÖNERİLEK

Doğal kaynakların uluslar için büyük önem taşıdığı günümüzde, İller Bankasında Yerbilimleri ile ilgili araştırma ve uygulamanın hangi

düzye yürütüldüğünü araştırmak. Özeleştirilerde bulunmak, sanırız Bankada çalışan biz Jeoloji Mühendisleri, Jeologlar ve Jeofizikçilerin hakkı ve görevidir.

Üstelik, ölkemizin kalkınma çabalarına önemli katkıda bulunması ve bu konuda büyük sorumluluk taşıması doğal olan biz yerbilimcilerin, dünyayı saran enerji bunalımı, hammadde ve giderek yoğunlaşan çevre kirlenmesi, yerleşme sorunlarıyla karşı karşıya olan ölkemizin bu sorunları aşmasıdaki görevini tam olarak yerine getirebilmesi için İller Bankası özelinde gerekli çalışma düzeninin kurulması bakımlarından da yerbilimciler kendilerini sorumlu saymaktadırlar.

Bu sorumluluğun ve görev anlayışının gereklerine uygun olarak, İller Bankasında yerbilimlerinin örgütlenişi ve yerbilimcilerin yeri ve önemi açıklanmaya çalışılmış ve özeleştiriler genel hatlarıyla geliştirilmiştir.

Bu özeleştirilerin açıklığında, Yerbilimlerine ilişkin araştırma ve uygulamaların daha verimli hale gelmesi, çağın bilimsel gerçeklerine uygun gelişme düzeninin İller Bankasında kurulabilmesi konusundaki öneriler şöyle sıralanabilir.

Hier Bankasında Yerbilimlerine ilişkin hizmetlerin daha verimli olmasını sağlayacak çalışma düzeninin kurulabilmesi için gereken Örgütlenme ancak ve ancak başlıbaşma bir meslek gurubu elemanları olan yerbilimcilerin Özgür iradesini kullanabilmeleri ile olanaklıdır. Bunun içinde yerbilimleri ile ilgili hizmetlerin, diğer meslek guruplarının yönetim ve denetiminden alınması ön koşul niteliğindedir.

Bu nedenle İller Bankasının çeşitli hizmet sektörlerine dağılmış durumda olan bütün yerbilimciler, mesleklerinin gereklerini kendi yönetim ve denetiminde yerine getirebilmeleri için yeni kurulacak bir Daire Başkanlığında bir araya getirilmelidir.

Bir bütünün iki parçasını oluşturan ve iki ayrı üniteye örgütlenmiş durumda olan. Su Araştırmaları Daire Başkan Yardımcılığı ile Sondaj Başkan yardımcılıkları, yeni kurulacak Daire Başkanlığının temel unsurlarını oluşturacak biçimde birleştirilmelidir.

İller Bankası Bölge Müdürlüklerinde birer Bölge Müdür Yardımcılığı ile temsil edilen İnşaat, Elektrik, Makina ve Harita sektörleri gibi

Yerbilimlerinin de, Bölgelerde Bölge Müdür Yardımcılığı düzeyinde örgütlenmeleri sağlanmalıdır.

Bölgelerdeki Yerbilimlerinin örgütlenmesinin temeli, Etüt ve Sondaj çalışmalarının Bölge Müdürlüklerine de yansıtılması ile atılmalıdır.

Başka bir deyişe, yerbilimlerine ilişkin hizmetlerin merkezde bir çatı altında birleştirilmesi ve bu çatıyı ayakta tutacak hizmetlerin Bölgelerde de örgütlenmesi gereklidir ve bu sağlanmalıdır.

Bu durum, her bölgenin, kendi yöresindeki sondaj çalışmalarını, Merkezin denetimi korunarak, gerçekleştirmesine olanak sağlayacağı gibi bu çalışmaların daha ekonomik olmasında beraberinde getirecektir.

İller Bankasında, yerbilimleri ile ilgili araştırma ve uygulamaların daha sağlıklı gelişmesini sağlayacak yeni bir temel üzerinde örgütlenmesi bugün içinde bulunulan hizmet yoğunluğunun gereği olduğu kadar yerbilimcilerin Banka üretimindeki %58 lik katılma payının da gereği ve karşılığı olsa gerektir.

Ayrıca, gelişmekte olan ölkemizde, yerbilimlerine üişkin araştırma ve uygulamaların gelecekte daha bir yoğunlaşacağı, Yerel Yönetimlerin giderek büyüyen kentleşme ve çevre sorunlarına İller Bankası özelinde de çözümler aranacağı gözönünde bulundurulursa, Yerbilimlerine İlişkin örgütlenmenin gelecek içinde önem taşıdığı anlaşılır.

Yine, Üler Bankasınca, Enerji, Kanalizasyon ve Yapı sektörlerinde gerçekleştirdiği hizmetlerin ana malzemelerini (beton direk, beton boru, elektroporselen, izolatör, hafif yapı elemanları) kendisinin üretmesi konusundaki giderek yoğunlaşmakta olan İsteklerin uygulama alanına girmesiyle yerbilimcilerin üretime daha da yoğun olarak katılacakları ve bu durumun Yerbilimlerinin yeniden örgütlenmesini gerektireceği açıktır.

Sonuç olarak, ölkemizin kalkınma çabalarına önemli katkıda bulunmakta olan biz yerbilimciler, görevimizi İller Bankası özelinde en iyi biçimde yerine getirebilmemiz için Yerbilimlerinin, kendi meslek gurubunun, yönetim ve denetiminde gelişebileceği çalışma ortamına kavuşturulması ve buna uygun olarak Merkez ve Bölgelerde örgütlenmesi gerektiğine inanıyoruz-

Yayıma verilif tarihi i 80.6.1970